

ŐSLÉNYTANI VITÁK (Discussiones Palaeontologicae) 22, (1975) Budapest. pp. 89-93.

UJABB PIKERMI-JELLEGŰ GERINCESFAUNA ELŐFORDULÁS A
POLGÁRDI-IPARTELEPEK NAGYKŐFEJTŐJÉBEN

Mihály Sándor

1971. II. 24. -i terepbejárásom során a Polgárdi-Ipartelepek nagy-
kőfejtőjében jelenleg is intenzív fejtés alatt álló bányaudvar hátsó falán a fel-
ső-karbon, kristályos mészkő karsztos üregeit kitöltő, vörösayagos, kemény,
átkalcitosodott csontbreccsát észleltem. A megfigyelés azért volt érdekes,
mert mintegy jó félévszázaddal ezelőtt, az akkor még csak kezdeti fejtési stá-
diumban lévő bányarészben Lóczy Lajos 1909-ben gerinces csontmaradványok-
ra bukkant. Ez az ún. "alsó-bánya" - ahol ma már kőbányászat nem folyik -
a polgárdi Somlyóhegy DNY-i végén helyezkedik el.
Itt 1901-ben kezdték el a kőfejtést, majd 1908-tól a gr. Battyányicsalád tulaj-
donában, mint "polgárdi mészkőbánya" folytatta működését.

LÓCZY L. gyűjtése alapján 1910-ben KORMOS Tivadar tárta fel
igen nagy alaposággal a lelőhelyet és nagyarányú faunagyűjtést végzett a
kristályos mészkő repedéseit, üregeit kitöltő zöldesszürke agyagból. KOR-
MOS T. (1911) az előzetes feldolgozás során kb. 45 fajt mutatott ki. Az em-
lősök közül a Sorex, Crociodura, Talpa, Hyaena, Ictitherium, Viverra,
Machaerodus, Felis, Sciuroides, Stenofiber, Mus, Cricetus, Spalax, Hystrix,
Myolagus, Lepus, Dinotherium, Mastodon, Aceratherium, Ceratorhinus,
Hipparion, Sus, Capreolus, Helladotherium, Tragocerus, Gazella, Mesopithecus
genusok, a kétéltűek közül a Rana genus, a hüllők közül a Vipera, Ophisaurus,
Lacerta és Testudo genusok képviselői, ezenkívül közelebbre meg nem hatá-
rozható hal és madármaradványok kerültek elő. Ezek nagy megegyezést mu-
tattak a görögországi Pikermiből (Attikai-félsziget) előkerült, pliocén, pontusi
emeletbe tartozó gazdag gerincesfauna-maradványokkal és hasonlóak PETHŐGY,
(1855) által ismertetett baltavári faunához is.

Részletesen foglalkozott a csont-, és fogmaradványok bemosódási körülményeivel és fontos megállapítása, hogy ezek beágyazódása másodlagos és az üregek kitöltése a pliocénben befejeződött.

KORMOS T. után a továbbiakban a bánya részletes földtani leírását KISS J. (1961), JUGOVICS L. (1967., 1969) adták. A jelenlegi bányarész - melyből anyagom származik - már nem a somlyóhegyi bányában, hanem ennek folytatásában a Kőszárhegy DNY-i végén, a 226,2 m pont alatt helyezkedik el. (1. ábra) Fejtési frontjának képét JUGOVICS L. (1967) munkájának 2. ábra fotófelvétele mutatja; a jelenlegi bányászat ugyanebben az irányban már jóval előrehaladt. A csontbreccsa települése az üregekben itt is másodlagos volt. A bányászat üteme olyan gyorsan haladt, hogy a csontbreccsával kitöltött üregek helyszínrajzának, fotóinak felvétele mellett legtöbbször a lerobbantott anyagból történt a gyűjtés. Így a feltárások azonnal lefejtésre kerültek, megszűntek. Az anyag megmentésére -,lévén új előfordulásról szó - sürgősen felhívtam KRETZOI Miklós és TASNÁDI K. András paleontológusok figyelmét, akik kérésére a lefejtett anyagból több mázsányi csontokból, fogakból összecementálódott, vörösayagos csontbreccsát gyűjtöttem ki rendszeresen. (1971. II. 4., III. 22., IV. 6., IV. 30.) 1971. IV. 8-án KRETZOI M., KROLOPP E., SCHOLZ G. kíséretében még észleltük a lelőhely egyes részein a csontbreccsával kitöltött üregek maradványait, melyeket azóta az előrehaladott bányaművelés teljesen eltüntetett.

A hatalmas anyagból - melyet átadtam KRETZOI Miklós paleontológusnak részletes őslénytani vizsgálat céljára - remény van újabb, Magyarországról eddig nem ismert gerinces-fajok kimutatására. A lelőhely bejelentését annak gyors megszűnése is indokolta.

IRODALOM
REFERENCES

- JUGOVICS L. (1967): A polgárdi mészkő földtani kutatása. (Építőanyag, 19. évf. 11. pp. 406-413.)
- JUGOVICS L. (1969): Adatok a hazai mészkövek és dolomitok kémiai összetételének ismeretéhez. (MÁFI Évi Jelentése 1967-ről. pp. 143-188.)
- KISS J. (1951): A szabadbattyáni Szárhegy földtani és ércgenetikai adatai. (Föld. Közl. 81. pp. 264-274.)
- KORMOS T. (1911): A polgárdi pliocén csontlelet. (Föld. Közl. 41. pp. 48-64.)
- MIHÁLY S. (1971): Ujabb pikermi-jellegű gerincesfauna előfordulás a Polgárdi-Ipartelep nagykőfejtőjében. (MÁFI Adattár. T. 2764.)
- PETHŐ Gy. (1885): Baltavár ősemlőseiről. (Földt. Közl. 15. pp. 273-283.)